

Складні речення з
безсполучниковим і сполучниковим
зв'язком. Кома між частинами
складного речення, з'єднаними
безсполучниковим і сполучниковим
зв'язком

Запишіть 10 слів-термінів до теми
«СИНТАКСИС
І ПУНКТУАЦІЯ»

ПРИГАДАЙТЕ!

- Які члени речення називаються головними?
- Чи завжди до складу граматичної основи входить і підмет, і присудок?
- Чи може речення мати дві граматичних основи?

ДОСЛІДЖЕННЯ-ГІПОТЕЗА

Поєднайте приклади речень із їх характеристиками.

1 Настало літо, й розпочалися канікули.

2 Розпочалися літні канікули.

3 Прийшло літо й покликала всіх на канікули.

А просте неускладнене речення

Б просте ускладнене речення

В складне речення

Поясніть, як ви міркували, виконуючи завдання.

Чим ускладнене просте речення?

Як відрізнити просте речення від складного?

Прочитайте наведені речення, порівняйте їх інтонацію та знайдіть граматичні основи. Чим подібні й чим різняться ці речення?

А Море невпинно голубіє над стінами скель, і сонце світить ласкаво.

Б Море невпинно голубіє над стінами скель, сонце світить ласкаво.

Прочитайте наведені речення, порівняйте їх інтонацію та знайдіть граматичні основи. Чим подібні й чим різняться ці речення?

- А Море невпинно голубіє над стінами скель, і сонце світить ласкаво.
- Б Море невпинно голубіє над стінами скель, сонце світить ласкаво.

За допомогою чого з'єднуються прості речення в складному?

ВИДИ РЕЧЕНЬ ЗА БУДОВОЮ

МАЮТЬ ОДНУ
ГРАМАТИЧНУ ОСНОВУ:

Бджола летить на всякий цвіт.
(Народне прислів'я)

ПРОСТІ

МАЮТЬ ДВІ АБО БІЛЬШЕ
ГРАМАТИЧНИХ ОСНОВ:

Бджола жалить жалом, а
чоловік допікає словом.
(Народне прислів'я)

**СКЛАД
НІ**

СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ

БЕЗСПОЛУЧНИК
ОВЕ

СПОЛУЧНИКОВЕ

З РІЗНИМИ
ВИДАМИ ЗВ'ЯЗКУ

СКЛАДНОСУРЯД
НЕ

СКЛАДНОПІДРЯД
НЕ

В усному мовленні між частинами складного речення на місці розділового знака робиться невелика пауза. Частини складного речення об'єднані в одне ціле за змістом і граматично; можуть поєднуватися інтонаційно або за допомогою сполучників чи сполучних слів.

ВИДИ ЗВ'ЯЗКУ В СКЛАДНИХ РЕЧЕННЯХ

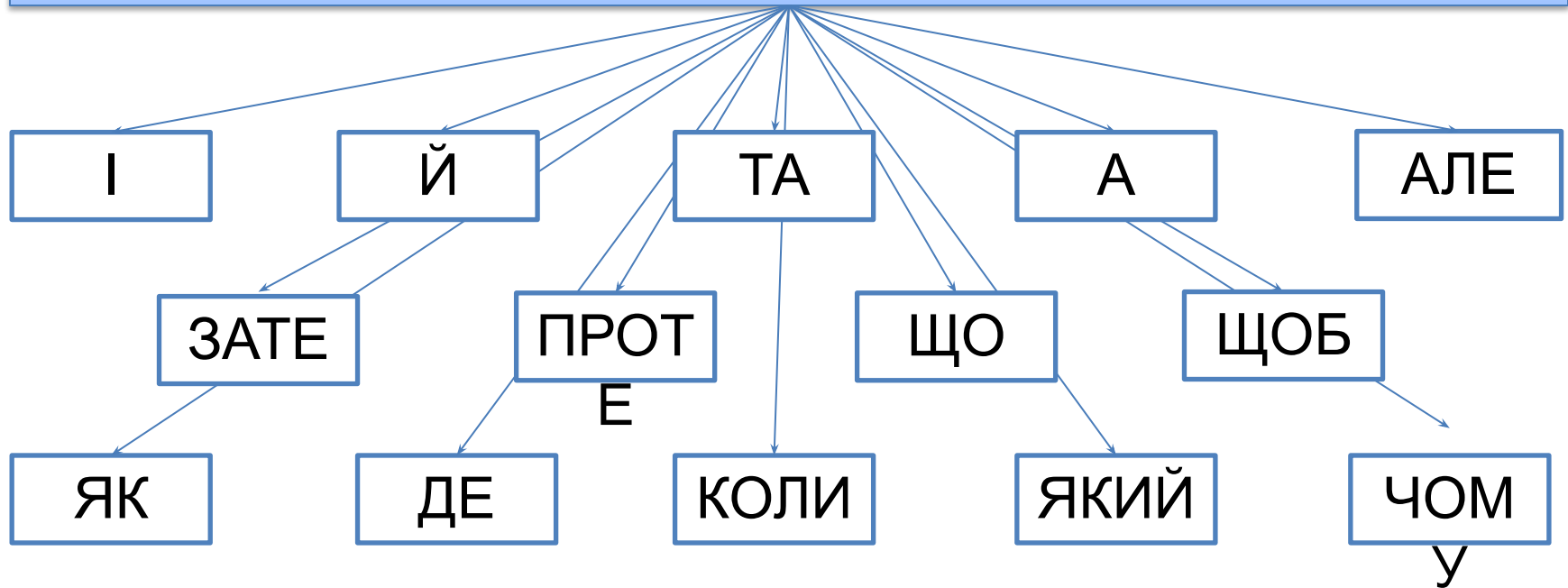
БЕЗСПОЛУЧНИКОВИЙ

Якщо прості речення в складному поєднуються лише інтонаційно, таке речення називається **БЕЗСПОЛУЧНИКОВИМ.**

СПОЛУЧНИКОВИЙ

Якщо прості речення поєднуються в складному за допомогою сполучників чи сполучних слів та інтонаційно, таке речення називається **СПОЛУЧНИКОВИМ.**

Приклади сполучників і сполучних слів

Прочитайте текст

Був темний великий ліс. А посеред непролазної гущавини примостилася невеличка затишна поляна. Росли тут кучеряві кущі ліщини, росла густо горобина з червоногарячими коралями на шиї. Поляна була в такій глушині, що ніхто з людей сюди не заходив. Тільки набіжить іноді з гущавини зайчик та поскубе зеленої травиці, прискаче сполохана сарна й постриже вушками на поляні, пристрибає спритно білочка поласувати горішків торішніх. Згори пестливо гріло сонце. У траві стрекотали стоголосо всілякі коники та цвіркуни. (За П. Козланюком).

ПРОДОВЖЕННЯ

Завдання до прочитаного тексту

- Визначте його тему та головну думку.
- Дайте заголовок.
- До якого стилю належить текст? З'ясуйте тип мовлення.
- Випишіть лише складні речення. Підкресліть у них граматичні основи.
- Зі скількох простих речень утворено кожне таке речення?
- Укажіть, за допомогою яких засобів з'єднані між собою прості речення, що належать до складних.

Поєднайте два простих речення в складне за допомогою сполучників.

1. Заховалося за горами сонечко. Із гір повіяло вогкістю, холодом.
2. Ніч минула швидко. Настав сірий туманний ранок.
3. Буря вщухла. Хвилі продовжували бушувати.
4. Понісся перший порив вітру. Човен здригнувся.

Завершіть складні речення й запишіть їх.
Прочитайте утворені речення, правильно
інтонуючи.

- Сонце вже зійшло, але...
- Золоті промені сонця торкнулися дерева...
- Літо урочисто зустрічалось із землею...
- Навколо стояла урочиста тиша...

Знайдіть кінцівки прислів'їв,
розставте розділові знаки.

- Не помиляється той ...
- Де слова з ділом
розходяться ...
- Вчись не до старості ...
- Щоб других навчити ...
- Де рідний край ...
- Хто меч підняв ...

- від меча й загине.
- хто нічого не робить.
- там непорядки
водяться.
- треба самому вміти.
- там і під ялиною рай.
- а до смерті.

Пригадайте!

- Як відрізнити просте речення від складного?
- Скільки простих речень може бути в складному?
- Як пов'язані між собою прості речення в складному?
- Як інтонуються складні речення?
- Якими сполучниками можуть з'єднуватися прості речення в складному?
- Які розділові знаки ставлять між частинами складного речення?